

הרוסים והמצרים ידעו כי לא יוכלו להקים בסיסי טילים מוצקים בתעלה. הקמת בסיס כאלה, כפי שהוקמו לפני מלחמת 1967 ואחרי המלחמה באיזור התעלה, דורשת עבודת הכשרה מרובה וממושכת. בעבר נהגו המצרים לרצף את כל שטח בסיס הטילים, להקים בו סוללות אבן לגיגנה על כני השיגור הקבועים של הטיילים, להקים בסביבה מיבנים למיתקני המכ"ם ולצוות.

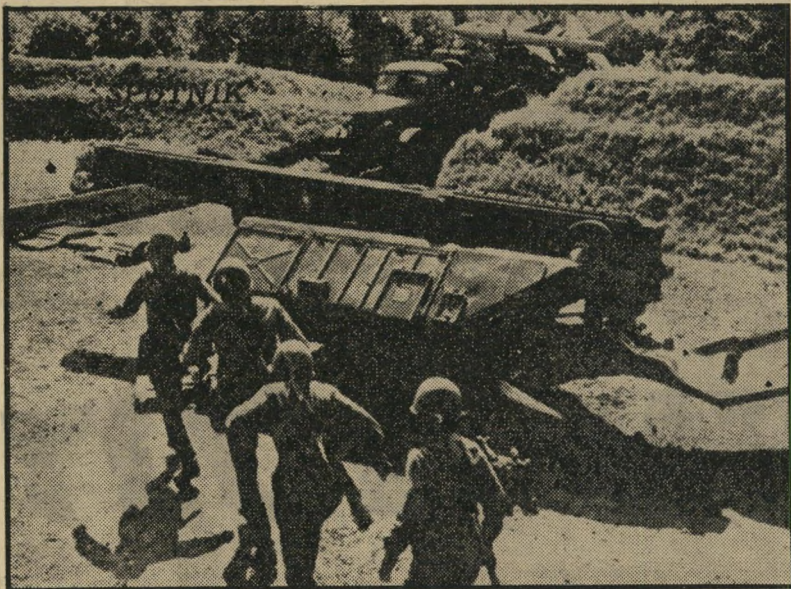
כל נסיון לעשות זאת שוב היה מתגלה מיד עלידי חיל-האוויר הישראלי שהיה מסכל את הבניה עוד בשלביה הראשונים. בשבוע שעבר הקימו המצרים, תוך לילה אחד, מערך טילים שלם. הם עשו זאת על פני שטח שרוחבו כ- 25 קילומטר ואורכו כ- 50 קילומטר, השולט על שני ציירי התנועה הראשיים המתעלה לקהיר. מערך זה, הנמצא מערבת לאגמים המרים ולאיסמעיליה מתחיל צפונה מהכביש

מדיהם, שטרם הגיעה השעה לגלות את פרטיו.

*** התוצאה: עירעור העליונות

לפני שנת שני, הקרב הישראלי הראשונים שהופלו עלידי טילים מאז מלחמת ששת-הימים, לא הרתיעה את חיל-האוויר. להיפך, היא היתה אתגר להשמדת מערך הטילים החדש, לפני שזה יאפשר למצרים ולרוסים להקים מערך כים נוספים לאורך התעלה כולה. יום אחר יום תקפו מטוסי חיל-האוויר את המערך החדש, הצליחו לפגוע באופן יסודי ב-5 סוללות מתוך ה-12 שבמערך, פגעו גם מיספר פגיעות בשתי סוללות נוספות.

תוך כדי תקיפה, כשככל אחת מהתקיפות משוגרים טילים נוספים לעבר מטוסים התוקפים, התגלו שתי עובדות: שהרוסים מפעילים, או משתתפים

בצילום זה נראה המשגר המתנייע של הטיל הנגד מטוסי ס.א.2, מהסוג אותו הפעילו הרוסים השכנוע נגד מטוסי צה"ל בגיזרת התעלה. בעוד הטיל עצמו נראה מוטען על-גבי משאית המוסתרת בין העצים, מוצב המשגר בעמדת ירי מאולתרת. צילום זה פורסם עלידי הרוסים עצמם.

המשגר המתנייע

באופן מעשי בהפעלת הסוללות של המערך החדש.

שהטילים המוצבים בסוללות הם מדגם טאט 2 משופר, שהוא בעל תכונות טכני לוגיות טובות בהרבה מאלה שהיו לטילי ה-טאט 2 שהיו מוצבים בתעלה קודם לכן. הסתבר גם שטילים שנורו מהמערך הזה דש כחונן לעבר מטוסים ישראליים מטוסי בשמי התעלה ממש. אחד הטילים, אחרי שפוצץ את עצמו באמצעות מנגנון ההשדה מדה העצמית הנמצא בכל טיל כזה, נפל בצד המזרחי של התעלה. ביום הראשון השבוע הסתבר כי הפלת שני המטוסים בשבוע שעבר לא היתה מקרה חריג, שקילקל את התמונה הסטטיסטית. מטוס נוסף נפגע בטיל ונפל, ושני טייסיו נלקחו בשבי. השאלה שנשאלה עתה היתה: האם שיעור האבידות של שלושה מטוסים תמורת השדה 5 סוללות טילים הוא שיעור מיקרי? שכן ברור שישראל, במצבה הנוכחי, אינה יכולה להרשות לעצמה שיעור כזה של אובדן מטוסים. למצרים יש מלאי בלתי סופי של טילים. לצה"ל יש מיספר מוגבל של מטוסים.

המוביל מאיסמעיליה לקהיר ומשתרע קצת דרומה מהכביש המוליך מהעיר סואץ לקהיר.

מערך זה כולל 12 סוללות טאט 2, מדגם משופר ועוד 2 סוללות טילי טאט 3 שהוקמו בעורף, בחלקו האחורי של המערך, כדי להפוך על סוללות הסאט 2 מפני מטוסי טים נמכיכ טוס.

המערך כולו היה נייד. תוך לילה אחד הקימו המצרים סוללות עפר קטנות בלב המדבר בהם הציבו כני שיגור ניידים של טילי טאט 2 במערך היקפי. ללא ספק היה זה מיבצע צבאי אירי, שהמצרים לבדן לא היו מסוגלים לו. הרוסים הם שתיכננו את המערך, הם השתתפו בהקמתו והם המפיעלים לפחות את הצד הטכני שבכל סולי הרוסים אומרים מתי לחחוץ על הכתתור המפעיל את הטיל, כשהיה הלוחצת על הכפתור היא בטרות.

כאשר גילו מטוסי חיל-האוויר, שיצאו לתקיפת מטרת באיזור התעלה בבוקר יום השלישי, את סוללות הטילים, הם החלו מיד להתקיפם. המטרה היתה להשמיד את הסוללות. אלא שהפעם ניתקלו המטוסים בתגובה שלא ציפו לה. המערך כולו פעל מיד. מספר טילים פגעו לעבר המטוסים התוקפים. שניים מהם שוגרו בשני מטוסים שהופלו וטייסיהם צנחו בשטח מצרים, עמוק מאחורי הקו הראשון של החזית.

כאן התחולל הסיפור האנושי המסעיר ביותר של הפרשה. ארבעת הטייסיים שנים צנחו בשטח מצריים. אולם רק שלושה מהם נתפסו בידי המצרים. טייס רביעי הצליח להימלט. בערב אותו יום, כאשר עדיין לא ידעו בארץ על הימלטותו תו של הטייס הרביעי, הודפסו עיתוני הבוקר של מחרת היום ובהם ידעה כי ארבעה טייסיים נפלו בשבי.

אולם שעה שהופיעו העיתונים בשוק כבר היה הטייס הרביעי, בריא ושלם, בביתו. הוא חולץ מאחורי קווי המצרים במיבצע

אתה שואל

העולם הזה משיב:

מיה יקרה?

עתה, כשהמעורבות הצבאית הסובייטית במצרים הפכה לעימות גלוי בין הצבא האדום במצריים לבין צה"ל לפחות בקרב על העליונות האווירית בתעלה, מה יהיו ההתפתחויות הבאות? יש להבדיל בין ההתפתחויות בשני מישורים, הקשורים אומנם זה בזה אך שחשיבותו של האחד עולה כיום לאין שיעור על חשיבות המישור השני. המישור האחד הוא המישור הטאקטי - המלחמה המתנהלת עתה בין צה"ל מצד אחד לבין המצרים והרוסים מצד שני. המישור השני הוא המדיני, שבו העימות הוא בין ברית-המועצות לבין ארצות-הברית. מה שקורה במישור זה הוא החשוב והקובע.

האם עתה, אחרי שהאמריקאים נוכחו שהרוסים עצמם מפעילים נשק נגד ישראל, האם יש סיכוי שהם יגלו עמדה תקיפה יותר נגד הרוסים לטובת ישראל?

הנקודה הקובעת לגבי האמריקאים אינה הפעלת הטילים בידי הרוסים נגד חיל-האוויר הישראלי, ארצות-הברית ניצבת מול העובדה שהיו רוסים שיצלו את המלחמה בין ישראל לארצות-ערב לשם השגת יתרון ברור באיזור על האמריקאים. היאחותם של הסובייטים במצרים היא הנקודה החשובה לארצות-הברית. במידה מסוימת מהוה החזירה הרוסית לאיזור מיפנה לא פחות חשוב מהחזרת הטילים לקובה בשנת 1962. האתגר לגבי ממשלת ארצות-הברית הוא להוציא את הרוסים מהאיזור בצורה זו או אחרת.

איך הם יכולים לעשות זאת?

לארצות-הברית יש שתי אפשרויות. האפשרות האחת היא באמצעות שימוש בכוח והשניה היא בדרך של הסכם הודי. אין כלל לדבר על האפשרות הראשונה. איום בכוח ושימוש בכוח עלולים להביא את שתי המעצמות לסף של מלחמת עולם. בגלל המצב הפנימי בארצות-הברית אין האמריקאים מסוגלים אף להשתמש באיום של העלת כוח, כשברור לכל כי הם לא יוכלו לממש אותו. לאמריקאים נותרה רק האפשרות להגיע לכלל הסדר עם הרוסים. זוהי מעין עיסקת חבילה - הוצאת הכוחות הצבאיים הסובייטים מהאיזור תמורת כפייה אמריקאית על ישראל לסגת מהשטחים ולהגיע להסדר ברוח החלטת מועצת הביטחון.

האם מוכנים הרוסים להסדר מעין זה?

בפני הרוסים קיימות שלוש אפשרויות: 1. קבלת הצעת ההסדר האמריקאית, כפי שהיא משתקפת בתוכנית רוג'רס והפעלת לחץ על נאצר לקבלה. 2. קיימת אפשרות שהרוסים אומנם רוצים בהסדר כזה אך אינם יכולים לאלץ את נאצר לקבלו. במקרה כזה הם ינסו לאלץ את האמריקאים לוותרים נוספים על חשבון ישראל. 3. קיימת האפשרות שהרוסים הגיעו למסקנה כי סכנת העימות ככוח עם ארצות-הברית אינה אלא בלוף וכי אין דבר השהה בעיניהם יותר מאשר לשמור על העמדות שתפסו באיזור.

מה יעשו האמריקאים במקרה שאחת משלוש אפשרויות אלה תתגלה כעמדת הרוסים?

אם יסתבר שהרוסים מוכנים להסדר תהיה זו הדרך הרצויה ביותר לאמריקאים. הם יפעילו את כל הלהצים האפשריים על ישראל לקבלה. במקרה שאחת משתי האפשרויות האחרות תתגשם יכולים הדברים להתגלגל עד ליידי עימות צבאי עם הרוסים, דבר שאמריקה מעוניינת בו פחות מכל.

איזו מכל האפשרויות נראית כטובה ביותר בעיני ממשלת-ישראל?

ברור שישראל אינה רוצה בפתרון שמציעה תוכנית רוג'רס. ישראל מעוניינת לגרור את ארצות-הברית לעימות עם הסובייטים מתוך אמונה מוטעית שבעימות כזה תהיה יד האמריקאים על העליונה וממילא תרויח מכך ישראל. הכוונה היא כמובן שלא יהיה עימות צבאי בין האמריקאים לרוסים, אלא אולימטוס אמריקאי כמו שעשה קנדי בפרשת קובה. האמריקאים מעוניינים להימנע ככל האפשר מהיגררות למצב כזה, שיש בו עבורם סכנה נוראה של עימות צבאי ממש.

מה בעצם עוד יכולים האמריקאים לעשות לרוסים?

למעט שום דבר. הרוסים הם שנמצאים בעמדת כוח. ארצות-הברית רק יכולה לנסות לקנות את הרוסים במיטרת של הסדר בויתורים נוספים על חשבון ישראל. מכאן ברור שככל שהסדר ישתהה ויתמהמה יהיו תנאיו חמורים יותר ויותר לישראל.

מה משמעות הדבר לגבי המישור הטאקטי? כיצד יתבטא מצב זה במלחמה המתנהלת בתעלת סואץ?

המשמעות הראשונה מצעדים שעשו הרוסים בשבוע האחרון, בהתעלמם מהאזהרות הקלושות של ארצות-הברית, היא למעשה שילת העליונות האווירית של חיל-האוויר הישראלי בתעלה. במידה מסוימת יש בצעד זה נסיון לאלץ את ישראל לקבל את הפסקת האש הזמנית בה רוצים המצרים. ישראל התנגדה להפוגה שאינה הפסקת-אש קבועה בטענה כי המצרים ינצלו אותה לשם הצבת מערך נגד-מטוסי באיזור התעלה. עתה, כשלמרות אי-קיום הפסקת-האש הצליחו הרוסים להציב מערך נגד מטוסי בתעלה, נשמטת הקרקע מתחת להתנגדות הישראליה לפסקת האש.

האם תוכל ישראל לעמוד במלחמת ההתשה שהחלו הרוסים נגדה?

הממשעות הבולטת ביותר של הפלת המטוסים בידי מערך הטילים החדש היא שישראל נצטית יותר ויותר תלויה בארצות-הברית. אם הפאנטומים שביקשה ישראל מארצות-הברית נועדו עד כה לשם שמירת המאוזן בעתיד, הרי מעתה הם יהיו דרושים לשם שמירת המאוזן בהווה. עד כה רצתה ישראל עוד מטוסים. מעתה היא זקוקה להם באופן דחוף. כתוצאה מכך נחשפת ישראל יותר לחץ אמריקאי, המוביל שוב לאילוצה לקבל את תוכנית רוג'רס.